

Present i futur de la universitat

Per **Jaume Pagès**

Diàleg entre Jordi Planella, director dels Estudis de Psicologia i Ciències de l'Educació, i **Jaume Pagès**, conseller delegat d'Universia

LLIÇÓ INAUGURAL DEL CURS 2013-2014

BARCELONA, 21-27 D'OCTUBRE DE 2013

[HTTP://WWW.UOC.EDU/INAUGURAL13](http://www.uoc.edu/inaugural13)

#UOCINAUGURAL

SUMARI

Presentació	3
Present i futur de la universitat	4
En 2 minuts	4
El diàleg	5
Contrapunt: un diàleg obert	24
Índex de paraules	26

Presentació

Benvolgudes i benvolguts,

Em plau inaugurar el curs acadèmic 2013-2014, el meu primer curs com a rector de la UOC. I em plau fer-ho obrint pas a una lliçó inaugural que, connectada amb els valors de la nostra universitat, té lloc a la xarxa i en xarxa, explora nous formats, es difon per múltiples canals i està oberta a la participació.

Jaume Pagès, conseller delegat d'Universia, és l'encarregat d'impartir –encara millor: compartir– la lliçó, en la qual, a partir d'un diàleg amb el professor Jordi Planella, director dels Estudis de Psicologia i Ciències de l'Educació de la UOC, analitza els reptes i oportunitats de la universitat en un context canviant i de mundialització.

Es tracta d'uns reptes i unes oportunitats que, com m'heu sentit a dir més d'una vegada, passen per la formació al llarg de la vida i per la personalització de l'aprenentatge. I és justament per mitjà del nostre model d'aprenentatge virtual, que arrenca el 1995 i que des d'aleshores no hem deixat de fer evolucionar, que tot això és possible i que l'estudiant (i després el graduat: ja en sou més de 45.000!) es prepara per a afrontar les necessitats i els reptes que ens planteja la societat del segle XXI.

Aquestes qüestions i d'altres –la governança de la universitat, la mobilitat dels estudiants, el dimensionament i la diversitat del sistema– són analitzades a fons pel nostre ponent en els vídeos que configuren la lliçó, en un diàleg que, lluny de donar respostes tancades, obre elements nous de reflexió i els enriqueix.

Us convido a escoltar-la, llegir-la, analitzar-la i compartir-la –i, sobretot, a dir-hi la vostra en tots els espais i canals que ens donen la xarxa i les xarxes.

Que tingueu molt bon curs!

Josep A. Planell

Rector de la UOC

Present i futur de la universitat

Cada any, la lliçó inaugural de la Universitat Oberta de Catalunya convida a reflexionar sobre alguna de les línies de coneixement o d'actuació de la UOC de la mà d'un expert de prestigi internacional. Per al curs 2013-2014 hem parlat del present i futur de la universitat amb Jaume Pagès i Fita, conseller delegat d'Universia.

Amb l'objectiu de destil·lar el pensament del doctor Pagès, hem sol·licitat al doctor Jordi Planella, director dels Estudis de Psicologia i Ciències de l'Educació de la UOC, que hi mantingui un diàleg obert i orientat per reflexionar sobre el present i el futur de la universitat. Aquest diàleg és el que trobareu transcrit i també en vídeo en la primera part d'aquest document.

A continuació, i per enriquir el debat d'aquesta lliçó inaugural, hem demanat a Tíscar Lara, directora de comunicació de l'Escuela de Organización Industrial (EOI) i a Ramón Compañó, director de programes del Joint Research Centre - Institute for Prospective Technological Studies (JRC-IPTS) de la Comissió Europea, que obrin nous interrogants. Trobareu els vídeos i la transcripció de les idees més rellevants d'aquests dos experts.

En 2 minuts

«La universitat ha de seleccionar els millors i ajudar-los a progressar o formar una població com més àmplia millor?»

«El món el construiran els joves i ho faran a la seva manera amb les eines que els hem donat»

«La formació inicial no ens permet enfocar la resta de la nostra vida professional»

«Quantes universitats al món tenen el saber acumulat que té la UOC? Poques»

[▶] **Vídeo [YouTube]:** http://youtu.be/WNu_O_oBTg

El diàleg

Jordi Planella ■ Els informes PISA sembla que marquen els ritmes de les tendències i les polítiques educatives. No deixen ni Catalunya ni Espanya gaire ben situades. Quan es comparen les dades amb altres països, creus que els resultats tenen una importància rellevant o són simplement dades que hem de tenir presents?

Jaume Pagès ■ Des del meu punt de vista sempre s'ha de tenir present una cosa fonamental: el sistema educatiu és complex, extraordinàriament complex, i s'ha de millorar –sempre es pot millorar– però només es pot millorar amb la connivència dels actors del sistema. És a dir, amb connivència i complicitat de professors, mestres, escoles, etc. És un error greu –i a vegades tinc la impressió que al nostre país es comet– que es vulgui canviar el sistema i

millorar-lo sense comptar amb la complicitat dels actors del sistema; sense comptar amb la complicitat dels equips de professors. I no tan sols a vegades no es compta amb aquesta complicitat, sinó que es provoca que aquests actors es posin d'esquena a les reformes que es volen impulsar. Aleshores el fracàs està assegurat: és un sistema que si no modifica el que són els actors fonamentals del sistema, difícilment es modificarà a base de canviar lleis, a base de donar instruccions, des de despatxos o gent que té bona voluntat i ganes de millorar-lo però que no aconsegueixen la complicitat dels actors, que des del meu punt de vista és fonamental.

J. Planella ■ Quina permeabilitat creus que hi ha entre el sistema preuniversitari i l'universitari? Creus que es comuniquen, que col·laboren? Es podria establir algun tipus de mecanisme per a potenciar aquesta transferència?

J. Pagès ■ Els sistemes universitari i preuniversitari es comuniquen, evidentment; col·laboren menys, però més que no havien col·laborat en el passat, en què la distància era infinitament més gran que la que hi ha avui dia. I per tant, jo penso que és una tendència que està ja marcada, i que s'ha de seguir i que s'ha d'impulsar el més profund coneixement tant per part de la universitat del que es fa al sistema preuniversitari, com per part dels professors de secundària i del sistema preuniversitari del que s'espera dels estudiants que arriben a la universitat.

Jo penso que hem de treballar tots els actors del sistema educatiu amb la bona voluntat de ser els actors d'un sistema en el seu conjunt i això cadascú en el seu nivell ho ha de fer segons l'estat real en què li arriben els estudiants; en l'estat que arriben a la universitat provinents del sistema preuniversitari i amb l'objectiu de lliurar aquests estudiants a qui els hagi de substituir –que sempre existeix: en el sistema preuniversitari són les universitats; per a les universitats és el sistema productiu o el sistema de formació contínua el que ha de substituir la seva activitat– i a aquests se'ls ha de lliurar els estudiants o els graduats, en aquest cas havent assolit el màxim dels objectius que un s'ha proposat o que se li han marcat com a objectius de l'ensenyament que ells imparteixen.

[▶] Vídeo

<http://youtu.be/ODT0U38XyhM>

[YouTube]

[www] Idees clau

<http://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/coneix/actes-institucionals/llicons-inaugurals/2013-2014/idees/preuniversitat/index.html>

J. Planella ■ Des de la talaia privilegiada que és la teva feina quotidiana a Universia, quina creus que és l'actual missió de la universitat (fent al·lusió al llibre que va publicar Ortega y Gasset l'any 1930 i que jo crec que encara té una sorprenent actualitat)? Creus que té sentit la idea d'una universitat que forma ciutadans cultes i crítics o, per contra, creus que és millor que continuï formant, o que formi en general, professionals d'alt nivell?

J. Pagès ■ Jo penso que aquí el repte que hem d'afrontar és més aviat entre la universitat elitista, la que vol formar elits a la societat, i la universitat de masses, la universitat que vol formar el conjunt de la població. Jo penso que aquest és el repte que tenim endavant i que tenen les universitats davant seu.

La universitat tradicional i les universitats de més prestigi del món han estat sempre universitats elitistes perquè venien d'una societat que estava essencialment conduïda per elits; i formar aquestes elits era l'objectiu que s'havien proposat universitats de molt de prestigi en qualsevol àmbit –ens podem plantejar l'àmbit americà, l'anglosaxó, que és més conegut, i que universitats com Harvard i Yale de l'Ivy League són centres que volen formar l'elit del seu país convençudes que això ajuda; i evidentment, ha estat així: una ajuda perquè el país avanci.

Al costat d'això hi ha tot un sistema educatiu que forma els ciutadans i que forma no necessàriament elits sinó persones i ciutadans normals. Des del meu punt de vista aquest

segon paper anirà creixent en importància; i la democratització i la generalització de l'ensenyament i particularment l'ensenyament superior han de permetre que el sistema educatiu doni resposta a les necessitats globals de la població i, per tant, a masses de persones, de ciutadans, que s'han de formar i que volen anar al sistema educatiu universitari i que exigeixen una resposta. Això presenta reptes molt importants pel que fa al finançament: com es pot finançar un sistema d'ensenyament universitari superior que doni cobertura a un percentatge tan alt de la població? Aquest és un repte que vivim en el nostres països i que no té una resposta immediata i fàcil. S'ha de finançar exclusivament a partir dels impostos dels ciutadans? Hi ha d'haver una participació en aquest finançament dels mateixos estudiants i que d'alguna manera seran beneficiaris d'aquesta formació?

Estem arribant a quotes de participació del sistema universitari que s'acosten al 50%. I en alguns països ja el superen. No és el mateix mantenir un sistema educatiu que formi aquest percentatge de població que mantenir un sistema educatiu que formi només un 5% de la població; és molt diferent des de tots els punts de vista: des del punt de vista del finançament, però també és important l'enfocament del sistema. Què s'ha de proposar el sistema? Formar elits i així seleccionar els millors –mesurar d'alguna manera aquests millors, que a vegades no s'explica com s'ha de calcular, quins són els millors i com se seleccionen–, seleccionar-los d'alguna manera i ajudar aquests millors a progressar? O formar una població com més àmplia millor?

Jo penso que el repte del futur immediat del sistema educatiu és precisament resoldre aquest problema; i des del meu punt de vista tinc clar que l'opció d'aconseguir un sistema educatiu que formi el conjunt de la població de la millor manera possible, i en particular en la línia que els formi com a ciutadans, en valors i actituds que els facin ciutadans responsables i conscients de la importància que té el bé comú, per a mi és important. El futur del sistema educatiu o va per aquí o probablement l'haurem de canviar per a aconseguir que vagi per aquí.

[▶] Vídeo

<http://youtu.be/bhjpQVsrlxA>

[YouTube]

[www] Idees clau

<http://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/coneix/actes-institucionals/llicons-inaugurals/2013-2014/idees/millors/index.html>

J. Planella ■ L'entrada d'Espanya a l'EEES ha generat expectatives, amors i odís cap a la universitat, fins al punt que algunes persones ho comparen amb la crisi i la crítica que va generar l'aplicació de l'ESO a secundària. Aquestes mirades s'han plasmat en llibres com *Adéu a la Universitat*, del professor Jordi Llovet, o *La universidad cercada. Testimonios de un naufragio*, escrit per divuit catedràtics de prestigi, la majoria prejubilats. Com valors aquest procés? Et sembla que ha estat una oportunitat fallida per a transformar realment la universitat?

J. Pagès ■ La universitat ha millorat moltíssim. Jo recordo perfectament la universitat que vaig viure, i he tingut tres fills universitaris i els he seguit en la seva evolució a la universitat i ells van acabar la carrera als anys noranta ja amb el sistema modificat. I jo he de dir que la meva impressió és que el sistema educatiu universitari que ells han viscut era infinitament millor que el que vaig viure jo: no hi ha comparació. Es diu que tenim un sistema que no dona resposta –no vull dir que no sigui veritat i que no es pugui millorar: es pot millorar i es pot millorar molt– però ha millorat moltíssim i a vegades no ho tenim present.

I a vegades, també les comparacions es fan entre sistemes que no es poden comparar si es vol fer d'una manera correcta. Per exemple, algú diu: «en el meu temps els estudiants no feien faltes d'ortografia i ara fan faltes d'ortografia». Sí, però oblida una cosa: quan aquest senyor diu això, parla d'un temps en què els estudiants universitaris no arribaven al 10% de la població i probablement aquests estudiants que no arribaven al 10% de la població ja no feien faltes d'ortografia quan entraven a la universitat –que seria el desitjable per a tots els que entren a la universitat, no hi ha dubte–, però és diferent quan els que entren a la universitat són un 40% o un 45% de la població.

I quan es diu: «no, estaven més ben formats...», escolti: vostè compari el 5% d'aquella població amb el 5% dels que avui dia són millors –perquè aquells eren els millors, se suposa–, doncs dels que hi van ara vostè agafi el 5%, el mateix percentatge, i compari'ls i veurà que els d'avui estan infinitament millor formats que els d'abans.

Avui dia això afortunadament ha canviat des del punt de vista, per exemple, de la seva capacitat per a relacionar-se i de conèixer el món: els estudiants avui dia –qui més qui menys– tenen opcions de sortir a l'estranger, conèixer altres països, cosa que és extraordinàriament positiva i les universitats hi ajuden en el que poden, i a mi em sembla molt bé.

Sovint aquesta crítica viu de la nostàlgia i es pot entendre perfectament: cadascú té com a referent el que ha viscut; però quan se'n parla i quan es posa sobre la taula aquest argument, jo a vegades faig servir una cita d'una persona que fa una crítica a la joventut i que es pot

llegir i qualsevol que ho faci la trobarà perfectament actual i dirà «sí, sí: té raó». És una cita que correspon a centenars d'anys abans de Jesucrist perquè és una cita que ve de Plató. Plató ja criticava la joventut, deia que no estava ben formada, que cada vegada anava pitjor, etc. Si això hagués estat veritat, avui dia hauríem tornat a l'edat de pedra o abans, no? O sigui, que no és veritat, i jo penso que hem de ser capaços de veure el conjunt de les generacions que ens han de succeir en la seva globalitat, immersos en el món futur, no en el món que nosaltres hem viscut, sinó en el que ells han de viure. I d'altra banda, en el món que construiran ells, perquè finalment serà així: el món el construeix la gent i el construiran els joves i ho faran a la seva manera amb les eines que els hem donat.

[▶] Vídeo

<http://youtu.be/rVUNgsjS5S4>

[YouTube]

[www] Idees clau

<http://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/coneix/actes-institucionals/llicons-inaugurals/2013-2014/idees/estudiants/index.html>

J. Planella ■ En els darrers vint anys, a l'Estat espanyol, s'han creat força universitats noves, però des de l'any 2008, en què s'inicia la crisi econòmica, i els governs inicien també una sèrie de retallades importants en les dotacions econòmiques de les universitats, s'està replantejant, d'alguna manera, el model global del sistema universitari a casa nostra. Creus que és possible que a curt, mitjà termini, desaparegui la diversitat universitària actual? A Catalunya tenim dotze universitats. Com creus que pot ser el sistema universitari català d'aquí a deu anys, per exemple?

J. Pagès ■ Jo el sistema universitari espanyol i català no el veig com un sistema extraordinàriament heterogeni, al revés: el veig molt homogeni, encara. Potser perquè estic molt acostumat a veure altres sistemes universitaris que són molt i molt més heterogenis que el nostre. Per això, a mi la diversitat, l'heterogeneïtat, no m'espanta, al revés: incentiva i trobo que és bona i que és positiva.

Quant a la crítica que hem estirat més el braç que la màniga amb la creació de noves universitats i nous centres, l'anàlisi més seriosa que jo he trobat és la que ha fet en Francesc Xavier Grau, rector de la Universitat Rovira i Virgili, que ha fet un estudi detallat d'això que conclou que Catalunya, concretament, està just una mica per sota de la mitjana del conjunt de països amb els quals ens voldríem comparar si analitzem paràmetres com el nombre d'universitats per milió d'habitants; i està més per sota si analitzem altres paràmetres com els

que tenen vinculació amb el finançament. De manera que penso que, amb això, s'ha de ser prudent.

D'altra banda, sí que tenim un sistema dispers. Es varen crear no perquè sí, sinó per a donar resposta a necessitats reals del territori. Per tant, jo penso que continuen donant un bon servei. Una altra cosa és que el poder polític a vegades pressiona per a aconseguir que s'instal·lin centres universitaris en un municipi determinat i aquestes pressions s'han d'analitzar i s'han de contrarestar amb dades objectives per a veure quin nivell de rellevància té la petició concreta. Però en això el sistema universitari està sol. És a dir, finalment la capacitat que té és molt limitada i en la nostra legislació aquesta no és una responsabilitat de les universitats, sinó una responsabilitat de qui les coordina, del govern.

[▶] Vídeo

<http://youtu.be/AQxTXR1iRcg>

[YouTube]

[www] Idees clau

<http://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/coneix/actes-institucionals/llicons-inaugurals/2013-2014/idees/sistema/index.html>

J. Planella ■ El país ha estat sotmès a múltiples canvis legals, massa sovint a mercè dels giris de les tendències polítiques dominants; la darrera llei aprovada per Wert ha representat diferents convulsions, encara en erupció a les Illes Balears. Tot plegat fa pensar en una certa catàstrofe en el sector educatiu general. Què podem destacar de positiu enmig d'aquesta marea? Com afecta el prestigi del sistema educatiu superior català i espanyol?

J. Pagès ■ Jo sé que en el rànquing de Xangai es diu que no hi ha cap universitat catalana entre no sé quantes primeres. Jo penso que qui diu això, sincerament, si n'hi hagués alguna entre les 200 primeres diria que no n'hi ha cap entre les 100 primeres. Si n'hi hagués alguna, aleshores diria que no n'hi ha cap entre les 50 primeres: són ganes de buscar una notícia negativa. En canvi, hi ha una notícia positiva que no es diu i que diré jo: el rànquing de Xangai també publica un rànquing per especialitats, per temàtiques. En fa diversos: una vintena. I d'aquí només en publica unes 200. Així com del rànquing general publica 500 universitats, de les especialitats en publica 200. 200 per 20 serien 4.000 universitats, però no és veritat perquè n'hi ha moltes de repetides i surten una mica més de 500 universitats diferents. Doncs d'aquestes 500, n'hi ha 22 d'espanyoles. Si un mira per països, resulta que Espanya és el sisè país del món amb més universitats reconegudes dins d'aquest rànquing d'especialitat de Xangai. Jo, a més a més, penso que el rànquing per especialitats és molt més fiable que el rànquing general perquè veig més capacitat de dir i avaluar la capacitat d'una universitat a l'hora

de fer estudis de medicina o filosofia o matemàtiques que no pas la capacitat global d'una universitat.

El sistema d'ensenyament superior està ben vist per la societat: no hi ha cap família que no vulgui que els seus fills hi vagin: cap. No n'he conegut cap. Per tant, té un reconeixement alt, afortunadament, i estaria bé que els actors d'aquest sistema se sentissin reconeguts per la societat i per les famílies catalanes i espanyoles. Vivim en un món en crisi: molts dels sistemes de la nostra societat estan en crisi. Jo no vull posar-hi el dit, però seria fàcil dir que «dins el sistema X hi ha corrupció, dins el sistema Y estan assenyalats amb noms i cognoms, hi ha processos, etc.» i no tinc coneixement que el sistema educatiu fins ara hagi estat sotmès a això. Si voleu, això que dic és a la defensiva... Bé, és a la defensiva o a l'ofensiva, perquè a vegades les lliçons que ens volen donar vénen justament d'aquests sectors que no sé com s'atreveixen a parlar!

[▶] Vídeo

<http://youtu.be/CAUocxfIhrM>

[YouTube]

[www] Idees clau

<http://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/coneix/actes-institucionals/llicons-inaugurals/2013-2014/idees/rankings/index.html>

J. Planella ■ Quines conseqüències té la tendència a la privatització de l'ensenyament? Amb aquest model es promou una universitat-negoci sense compromís amb el present i el futur de la societat?

J. Pagès ■ El que és evident és que el nivell i la qualitat del professorat és important en qualsevol sistema educatiu. Jo trobo que, en aquests moments, el sistema educatiu públic dóna unes garanties de selecció dels seus professors que a vegades el privat no pot donar. Això simplement és un element de reconeixement –no de crítica– de la realitat. Dit això, és evident que hi ha sectors en els quals iniciatives privades han triomfat i tenen un reconeixement extraordinari i ben guanyat. I al revés, aleshores són els sectors públics els que ho han d'agafar com a mirall i aprendre'n.

Als EUA o a l'Amèrica Llatina la distinció aquesta entre públic i privat està una mica més desdibuixada, afortunadament, perquè quan parlem des d'aquí no fem gaires distincions entre Berkeley o Stanford i, a aquest nivell, n'hi ha. Però en canvi totes tenen una missió de servei públic que probablement és el que les diferencia i els dóna el segell de reconeixement que tenen, i no l'objectiu vinculat a interessos privats o particulars.

[▶] Vídeo

<http://youtu.be/6K6ajKvzMtg>

[YouTube]

[www] Idees clau

<http://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/coneix/actes-institucionals/llicons-inaugurals/2013-2014/idees/publica/index.html>

J. Planella ■ En la societat actual, el paradigma que entenia l'educació com una activitat lligada només a la formació a la infància i la joventut, d'alguna manera, podem dir que s'ha esquinçat; cada vegada parlem més de l'educació al llarg de la vida, de les segones oportunitats –i, de fet, penso que la UOC, aquí, juga un paper molt clar d'oferir segones oportunitats. Podries apuntar alguns elements que vinculin aquest gir amb les necessitats formatives de la societat actual?

J. Pagès ■ Jo penso que l'educació al llarg de la vida és una realitat, una realitat que palpem i vivim. Jo mateix he estat vivint un sistema educatiu des de la infància fins als vint-i-pocs anys, quan em vaig graduar. Però després he hagut de continuar i he fet molts canvis en la meua vida i sempre he estat vinculat amb algun sistema d'aprenentatge o de formació addicional a l'inicial. I veig en els meus fills i les generacions que ens succeeixen que això es normalitza i s'estandarditza: les persones són conscients que la formació inicial –encara que hagi arribat als vint-i-tants anys i a vegades quasi als trenta– no és una formació que els permeti enfocar la resta de la seva vida, sinó que els canvis que es produeixen en l'ambient i els canvis interns que es produeixen en les pròpies persones fan que es tingui la inquietud –a vegades la necessitat imperiosa– de formar-se o simplement canviar de línia d'actuació dins una mateixa promoció o canviar fins i tot de professió completament.

Això es va generalitzant i és evident que per a fer front a aquests reptes que es presenten en el pla individual i col·lectiu, els sistemes d'educació a distància han estat pioners i s'han avançat als sistemes educatius tradicionals, que també han tingut un paper important, però és evident que els sistemes educatius a distància i en particular universitats com la UOC han tingut un paper fonamental avançant-se i donant aquest servei que la societat i les seves persones exigeixen i demanen cada vegada amb més força.

I penso que això continuarà i fins i tot en alguns casos veurem com els sistemes educatius a distància influeixen de manera positiva sobre els sistemes educatius tradicionals i en particular sobre l'ensenyament presencial. Ja està passant que hi ha estudiants que, podent triar entre un ensenyament tradicional i presencial, i un ensenyament a distància, opten per l'ensenyament a distància perquè li veuen algun avantatge, i és un fet que els sistemes s'han

de relacionar entre ells i que uns i altres s'ajudin mútuament és positiu. Simplement, jo penso que el sistema educatiu és tan important que la diversitat i l'heterogeneïtat del sistema no ens han d'espantar, al contrari: és bo que hi siguin i són un element de progrés que ajuda a fer que es trobin solucions –i si no les troba un ho fa l'altre– i aquestes solucions es generalitzin i s'impulsi el conjunt del sistema. Ho veig així: extraordinàriament positiu.

[▶] Vídeo

<http://youtu.be/vYQmmCtu5VY>

[YouTube]

[www] Idees clau

<http://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/coneix/actes-institucionals/llicons-inaugurals/2013-2014/idees/lifelonglearning/index.html>

J. Planella ■ Els darrers anys hem vist petits canvis pel que fa a qüestions vinculades a la governança universitària i, de fet, el mateix procés de tria de rector de la Universitat Oberta de Catalunya crec que respon d'alguna manera a aquest petit gir, que hi ha vinculat a la governança a les universitats. Penses que, de cara al futur, viurem molts canvis, encara, sobre aquesta temàtica?

J. Pagès ■ Jo he tingut unes responsabilitats a la universitat, he estat rector universitari, per això el tema de la governança el conec i d'alguna manera l'he viscut molt de prop. Penso que és un tema molt important en el món universitari i que se li ha de fer front i que se li ha d'intentar donar una resposta; però –com amb altres coses– una resposta d'acord amb els que hi viuen dintre, és a dir, amb els actors del sistema. Jo penso que la millor manera és mirar els models que ja funcionen, i n'hi ha arreu del món. Les universitats que considerem que són bones universitats, s'ha de mirar com funcionen i intentar copiar-les. En això no voldríem innovar, sinó copiar altres sistemes que funcionen.

Però sí que podria fer una crida que se sigui molt prudent a l'hora d'introduir sistemes que funcionen en entitats que no tenen res a veure amb la universitat. Jo sovint he comparat – parlant amb companys de la meva professió, enginyers que han tingut nivells alts de responsabilitat en empreses, per exemple– el sistema universitari amb una empresa. Una empresa, per fer una similitud, té un objectiu, un objectiu clar, que és finalment donar un servei i aquest servei és reconegut amb una retribució i uns beneficis.

Una empresa no té per objectiu –o no hauria de tenir per objectiu– fer benefici. El seu objectiu és donar un servei i el benefici és la mesura de si es dona el servei o no. Una mesura més o menys perfecta, però una mesura. Dit això, l'empresa té un objectiu.

En canvi, la universitat no té un objectiu, sinó que en té diversos. Jo això ho comparo per la meva formació científica i acadèmica amb el càlcul de primer i el càlcul de segon –jo he estat professor de tots dos. El càlcul de primer és el càlcul d'una variable i té un nivell de dificultat que pot arribar a ser molt alt, però és el càlcul d'una variable. I el càlcul de segon és el càlcul de diverses variables i el nivell de dificultat no és proporcional, sinó exponencial. És a dir, el càlcul de dues variables no és el doble de difícil que el càlcul d'una o el de tres és el triple. És una altra cosa, un altre món.

I és això: les empreses o les institucions que tenen un objectiu són el càlcul de primer; les universitats que tenen molts objectius tenen el nivell de complexitat que correspon al càlcul de diverses variables del càlcul de segon curs: un altre món diferent i per això les solucions que es donen en un cas no són traslladables a l'altre. I per a mi això és rellevant: a vegades es pensa en dotar-se d'un sistema de govern com el de les empreses; jo opino que seria un error.

Els dos objectius fonamentals de la universitat, que són impulsar el coneixement i transmetre'l, si t'ho mires amb lupa els veuràs una mica contradictoris, perquè la transmissió del coneixement és una actitud fonamentalment conservadora. Es tracta de conservar el que ja existeix i transmetre-ho a les noves generacions i per això va lligat a una actitud de dir «el que és bo és saber, i això és el que hem de ser capaços d'aprendre i conèixer les noves generacions». Molt bé, és una actitud vinculada a l'ensenyament i a l'educació de les noves generacions. Però en paral·lel, la universitat té encarregada una altra funció, que és la recerca, que vol dir trencar amb tot això: innovar, generar coneixement nou que trenqui i faci crítica i qüestioni tot el que se sap i generi nous espais de coneixement i obri fronteres noves. I curiosament, totes dues funcions, que poden semblar contradictòries –i en certa manera tenen un cert nivell de contradicció– estan encarregades a la mateixa institució. I a mi em sembla bé perquè és molt difícil transmetre a les noves generacions el coneixement que els pot ser realment d'utilitat i que és rellevant si no es té una experiència a generar-lo i d'aquí la importància –des del meu punt de vista– que té que les institucions d'ensenyament superior facin també recerca. Perquè sense fer-la és molt difícil triar i decidir de tot el que una persona ha rebut el que es pot esporgar i no cal transmetre i en canvi què és el que és important i sí que cal transmetre a les generacions següents. Per això, cridaria a la prudència a l'hora de voler impulsar o importar models que vinguin d'altres àrees.

[▶] Vídeo

<http://youtu.be/--SNazKBxf0>

[YouTube]

[www] Idees clau

<http://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/coneix/actes-institucionals/llicons-inaugurals/2013-2014/idees/govern/index.html>

J. Planella ■ El mapa universitari català és format per onze universitats presencials. Era necessària la seva creació? Són viables actualment o cal redimensionar el sistema universitari català?

J. Pagès ■ Jo diria que a Catalunya no desapareixeran universitats presencials, penso que tenen un paper clar i no trobo que hagin estirat més el braç que la màniga a l'hora de crear noves universitats. Jo sovint poso Girona com a exemple; és un territori que conec i estimo – quan jo vaig estudiar a Girona només es podia estudiar Magisteri, per això sóc mestre, i perquè m'agradava, perquè els meus pares n'eren, però també perquè a Girona només es podia fer Magisteri. Ara, afortunadament, a Girona es poden estudiar moltes més coses i és veritat que ara la societat gironina té més capacitat d'enviar els seus fills, si convé, arreu –a Barcelona o allà on sigui– que la que tenia quan jo era jove. I Barcelona és molt més a la vora de Girona que abans. Jo trigava un dia sencer a arribar a Barcelona i ara s'hi ve en un parell d'hores. I tenen els recursos per a fer-ho la majoria de famílies. Però a pesar de tot, jo he vist com en els últims vint anys el teixit empresarial gironí s'ha impregnat d'aquests titulats que han sortit essencialment de la Universitat de Girona i com aquest teixit empresarial ha aconseguit fites que no s'haurien ni proposat si no hagués estat per la influència i la intervenció en la seva pròpia estructura d'aquest capital humà sorgit del món universitari; que ha permès a alguna empresa relacionar-se amb l'exterior, exportar, etc., i ara fer front a la crisi amb més èxit del que hauria tingut, segur, si no hagués adoptat aquesta dinàmica que va adoptar gràcies justament al capital humà format a la universitat. Per això, estic absolutament convençut que l'aportació que van fer –qui diu la de Girona podria dir qualsevol altra– les universitats noves que es van crear a Catalunya en el seu temps ha estat extraordinàriament positiva, i no veig cap element per a pensar que això hagi de canviar ni hagi d'arribar el punt d'haver de suprimir alguna universitat.

[▶] Vídeo

<http://youtu.be/3iyg4Uyr8KE>

[YouTube]

[www] Idees clau

<http://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/coneix/actes-institucionals/llicons-inaugurals/2013-2014/idees/sistemacat/index.html>

J. Planella ■ Podem afirmar amb una certa rotunditat que el coneixement obert ha trencat els murs (metafòrics) de la universitat. Això està canviant les metodologies d'ensenyament-aprenentatge reals o les universitats continuen ensenyant com abans? Els MOOC poden acabar de donar un tomb més radical al procés educatiu?

J. Pagès ■ Jo penso que l'ensenyament a distància té un paper rellevant no solament en la formació al llarg de la vida, sinó també en la formació inicial i que la UOC és un experiment reeixit que acumula un saber fer durant molts anys i que és, essencialment, el seu capital. I no n'hi ha tants, de capitals similars. Quantes institucions tenen el saber acumulat que té la UOC al món? Poquetes. I per això pot arribar a ser un actor rellevant si s'ho proposa. Jo penso, sincerament, que ho pot arribar a ser i avui dia hi ha eines per a experimentar en l'educació a distància dirigida a sectors de la població molt amplis: per exemple l'experiència dels cursos massius oberts i en línia. Nosaltres, l'equip que dirigeixo d'Universia, hem posat a disposició de les universitats sòcies –primer espanyoles i ara també llatinoamericanes– una plataforma perquè puguin experimentar perquè estem convençuts que és una cosa que és aquí i que no marxarà, hi és per quedar-s'hi, en el sistema educatiu, i val la pena. No es pot amagar el cap sota l'ala ni s'hi pot girar l'esquena. A més, l'única manera d'entrar-hi és provant-ho, fent-ho. S'aprèn fent-ho i sense fer-ho no se n'aprèn. No és un tema que n'hi hagi prou analitzant-lo i estudiant-lo: s'ha de fer! I ho han de fer els actors que s'hi vulguin implicar.

Això és quelcom en què la UOC té un cert futur. Suposo que hi deu haver també detractors –els que consideren que l'ensenyament massiu no té futur– no ho sé, però de moment hi ha uns quants milions de persones que s'hi han apuntat arreu del món i sembla que això va a més. I segur que canviarà moltíssim: deixarà de ser gratuït, o no... Fins on podem arribar? No ho sé, però no deu ser res passatger quan, per exemple, Google també hi ha entrat.

[▶] Vídeo<http://youtu.be/YTojnuAbL3M>

[en catalán, Youtube]

[www] Ideas clave<http://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/coneixement/actes-institucionals/llicons-inaugurals/2013-2014/idees/lifelonglearning/index.html>

J. Planella ■ Des d'Universia esteu treballant per fer que la universitat s'anticipi a les necessitats de la societat del futur, promogui la recerca i el coneixement, i alhora respongui a les necessitats del món laboral present. Com vinculeu tota la comunitat universitària en el projecte?

J. Pagès ■ Nosaltres, des d'Universia, tenim una relació privilegiada amb els directius universitaris i amb els rectors. Som una societat participada i, per tant, els nostres consells d'administració estan constituïts per uns quants rectors de les universitats del país on estem i per això la relació amb els rectors és fluïda i podem fer el que ells ens diuen –a vegades, no sempre, però ho intentem, si més no.

Per això, amb el sector directiu de les estructures universitàries tenim una relació natural: ens és una mica més complicat i hem intentat veure com podíem contactar i vincular el

professorat o els sectors del professorat i ho hem intentat amb diverses eines: oferir revistes acadèmiques, oferir recursos com el portal Innoversia, que vol posar en relació el món de les necessitats de recerca de les empreses amb les capacitats dels equips de recerca universitària, etc. I quan vàrem pensar en la manera com podríem vincular estudiants nosaltres mateixos com a entitat del món universitari vam fer diversos intents: el més reeixit en aquells moments és haver-nos llançat fa cinc anys en l'àmbit d'ajudar els estudiants a trobar feina.

Vàrem crear uns portals que volen ajudar els estudiants a trobar feina i això ha funcionat bastant bé.

Està creixent moltíssim. No només intermediem amb estudiants universitaris; us puc donar una pista: aquest any 2013 espero que tancarem havent intermediat amb més d'un milió de places d'ocupació i d'aquestes aproximadament la meitat seran estudiants universitaris que hauran trobat la seva primera feina per mitjà de nosaltres.

Aleshores, jo penso que aquesta és una manera d'incidir-hi –no de vincular, però sí establir un vincle perquè em dóna la impressió que la persona que troba la seva primera feina per mitjà d'X, de qui sigui, aquest X li queda marcat i el reconeix al llarg de la seva vida. Per tant, jo trobo que a vegades a les universitats ens preocupem molt dels que entren –si n'entren més o si n'entren menys– i ens hem preocupat menys dels que surten. I jo penso que preocupar-nos dels que surten també és molt i molt important. I és per mitjà d'ells que haurien d'intentar aconseguir, si no fidelitzar-los, almenys mantenir-hi la relació. Que ells no tinguin la impressió que des de la institució ja consideren que s'ha acabat una vegada t'han donat un títol i que no tenen res a aportar, sinó al revés, que puguin continuar essent un element de referència i de relació permanent muntant les estructures *ad hoc* que calguin –això és una mica més complicat i probablement no ens dóna peu a entrar-hi ara.

[▶] Vídeo

<http://youtu.be/6z1Yu51i9Ww>

[YouTube]

[www] Idees clau

<http://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/coneix/actes-institucionals/llicons-inaugurals/2013-2014/idees/universia/index.html>

J. Planella ■ La UOC ha complert divuit anys. Com veus el futur d'aquesta universitat 100% digital en l'escenari universitari nacional i internacional?

J. Pagès ■ La UOC té fortaleeses i també té debilitats, no hi ha dubte. Però una de les fortaleeses que té és l'experiència acumulada durant els anys que ha estat actuant fins ara. I l'altra fortaleesa que té és el vincle que ha creat i es manté –i sense el qual no sobreviuria, jo crec– amb les altres universitats catalanes. D'això se n'ha de ser conscient. A vegades la UOC no és una universitat de les universitats catalanes: sí que és al sistema, però és una universitat que sense les universitats catalanes tindria un futur molt menys obert del que té amb la convivència i la complicitat de les altres. I això és un valor! Un valor extraordinàriament positiu que es pot desenvolupar, i potser se li podrien treure fins i tot més rendiments dels que se li treuen –no ho sé, perquè no ho conec amb la proximitat suficient.

Després hi ha un altre element que a mi em sembla rellevant, i és l'evolució que en un futur no gaire llunyà tindran tots els temes de les traduccions automàtiques i com se superaran en un temps no gaire llunyà les barreres idiomàtiques gràcies a la tecnologia. En això s'està avançant d'una manera important i sovint els sistemes universitaris han establert nivells d'influència segons les barreres idiomàtiques naturals, que els donen un espai de supervivència en el qual es poden desenvolupar i créixer.

Però el dia que caiguin aquestes barreres la competència serà més universal. Per a una universitat com la UOC –vinculada a un idioma molt minoritari parlant globalment, com és el català– trencar aquestes barreres pot ser un perill com per a tothom o pot ser una oportunitat perquè se li poden obrir fronteres que avui dia considerem tancades. Jo penso que val la pena pensar amb una mentalitat global i veure's com una universitat del món i com ho faríem en un món on jo penso que hi ha moltíssimes oportunitats. Es difícil fer-se un forat a l'Amèrica del Nord, Anglaterra, França, o Alemanya; però segurament no és tan difícil fer-se un forat –no ja a l'Amèrica Llatina, que també– sinó a països emergents de l'Àfrica, on m'imagino que hi ha moltes i moltes possibilitats per a una universitat que té acumulada una cosa que qualsevol altra voldria tenir però que han de passar com a mínim els anys que ja han passat, i això no és trivial: avui dia ja en són uns quants i per això és un valor afegit.

Jo crec que és molt bo pensar en global i no fer-ho restringit a un espai cultural que és el propi però que no ens ha d'encotillar necessàriament i hem de ser capaços de veure que això transcendirà.

El dia que caiguin les barreres idiomàtiques, i aposto que serà en deu anys, qui impedirà que una universitat –si no és una universitat de gran prestigi, serà una altra que s'haurà proposat fer-ho bé i fer-ho a nivell massiu– ens vingui aquí i ens ofereixi el seu servei? Si algú ho volgués impedir jo diria «no home, no; deixeu que els meus néts triïn; no els ho imposeu». I si som així i acceptem que la llibertat és un bé que hem de protegir, doncs val la pena que tots plegats ens posem les piles, perquè la competència és indefugible. És com aquell acudit dels

dos excursionistes que van per la sabana i senten rugir un lleó i un d'ells s'atura i es canvia les sabates per unes sabatilles de córrer, i l'altre diu «no sé per què te les poses: el lleó correrà més que tu». «A mi no m'interessa córrer més que el lleó, el que vull és córrer més que tu».

Per tant, jo penso que en aquests moments les universitats som com aquests excursionistes. No sé si sentim o no el rugit del lleó, però sí que hi ha qui es posa les sabatilles i a córrer. I potser ho fan per deixar-nos enrere.

[▶] Vídeo

<http://youtu.be/RJABQLZmhTY>

[YouTube]

[www] Idees clau

<http://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/coneix/actes-institucionals/llicons-inaugurals/2013-2014/idees/uocglobal/index.html>

J. Planella ■ Ha començat el curs universitari i els estudiants que tenen entre disset i divuit anys quan han acabat segon curs de batxillerat, han passat la selectivitat, han de prendre una decisió que possiblement marcarà, de manera radical, el futur de les seves vides, en tot cas, de la seva vida professional. Cerquen a diferents espais informació –segurament al portal que estàs dirigint, el projecte és bastant significatiu en aquest procés–; però fa pocs dies hi ha hagut una crítica del conseller dient que a Catalunya s'oferien, d'inici, massa graus. Parlava de 450 graus entre els quals pot triar l'estudiant, és un nombre excessiu de possibles carreres a cursar. Què en penses, d'això? Creus que podríem estar creant una espècie –com algú ha anomenat– de bombolla universitària d'oferiment de títols? I què pot passar, de cara al futur?

J. Pagès ■ En una pel·lícula que van fer fa uns anys sobre Mozart, la persona que d'alguna manera competia amb ell en alguns moments li fa una crítica sobre una de les seves obres i li diu que li sembla que li sobren notes; i Mozart li diu: «quines?» i el deixa fotut. Així que quan a mi em diuen «sobren graus»: quins? Sobretot si ho diu una autoritat administrativa, és la seva responsabilitat, no? A veure: què vol dir que sobren graus? Jo penso que el que sobra és legislació universitària i el que falta és autonomia docent per a poder decidir. Els graus que tenim actualment és veritat que pot semblar que confonen l'estudiant perquè n'hi ha moltíssims i hem passat d'un sistema en què els títols universitaris tenien un nom i hi havia una llista prefixada de titulacions a la qual les universitats s'havien d'adaptar a un sistema amb una mica més de marge de llibertat on fins i tot el nom de les titulacions el poden fixar les universitats. Això a mi em sembla extraordinàriament positiu. Això és el que passa. Per què hi ha d'haver un registre de titulacions i hi ha d'haver un estat que decideixi que un títol es digui

X o Y o Z? No entenc per què no poden ser les universitats les que posin nom a aquests títols. Això és el que passa a la majoria dels països. A França jo no sé que hi hagi un registre de títols universitaris. Les universitats decideixen el nom dels títols que donen. I als EUA, no diguem... Així que m'agradaria saber el nombre de graus que expedeixen amb noms diferents les nostres universitats i comparar-lo amb el de sistemes similars.

Una altra cosa és que això ajudi a orientar o desorienti o dificulti la tria dels estudiants que acaben els estudis secundaris i arriben al sistema universitari. Però aquest és un sistema que és complicat a tot el món: als EUA, per exemple, que a vegades agafem com a model d'un sistema educatiu superior –i la veritat és que ens ho hauríem de pensar perquè hi ha algunes universitats molt bones, però al costat d'aquestes n'hi ha d'altres que deixen a desitjar– el sistema d'orientació a l'estudiant, perquè aquest faci la tria, comença un any i mig abans que acabi la secundària i si s'ha d'integrar al sistema universitari al mes de setembre, el mes de gener anterior està decidit; i qui no ho hagi fet ja ha perdut el tren. Per això les decisions es prenen amb molt més temps i els sistemes d'educació secundària es preocupen de subministrar als seus estudiants la informació rellevant que els permeti fer la tria.

[▶] Vídeo

<http://youtu.be/7oNI-yfmCV8>

[YouTube]

[www] Idees clau

<http://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/coneix/actes-institucionals/llicons-inaugurals/2013-2014/idees/titulacions/index.html>

J. Planella ■ En el teu procés formatiu, Jaume, vares obtenir un DEA sobre informàtica al principi dels anys setanta, a Tolosa, en un moment en què pocs estudiants de l'Estat sortien a estudiar fora. En aquest moment, jo diria que ha canviat en una doble perspectiva: hi ha molts estudiants que hi van a acabar la carrera, o a fer un màster o un doctorat, i per tant estarien fent una espècie d'exili acadèmic, però n'hi ha d'altres que ja estan titulats al nostre país i s'han exiliat professionalment. Quina mena de futur preveus en aquesta necessitat de marxar fora, com a mínim en la segona part (a treballar)?

J. Pagès ■ Jo, és veritat, vaig estar fent un DEA sobre informàtica a Tolosa i allà vaig començar a treballar i investigar en el que després va ser la meva tesi doctoral. Els que marxàvem en aquell moment –sobretot si teníem aspiracions o voluntat, diguem-ne, de fer carrera en el món universitari– marxàvem perquè el sistema era incapaç d'acollir-nos. És a dir, en els anys 70 –que és quan jo vaig marxar– fer un doctorat a Espanya era gairebé impossible: el sistema podia acollir un nombre de doctorats tan petit que era difícil trobar algú

capaç de dirigir-te la tesi, d'orientar-te per a fer un doctorat... i això en aquells moments a França era relativament senzill; hi havia centres de recerca consolidats, hi havia activitat de recerca consolidada, podies integrar-te en un equip i la progressió era molt més senzilla. De manera que alguns que vam sortir en aquella època, gent que vàrem fer o no carrera a la universitat després, ho vam fer per això: per continuar un progrés acadèmic que en el nostre país ja no es podia produir o que era molt més complex.

Això ha canviat, afortunadament, i avui dia molts sí que volen i poden continuar estudiant a Espanya perquè hi ha centres de recerca coneguts i equips que els poden acollir. Tot i que ho poden fer aquí, n'hi ha que surten: això jo penso que és bo; la mobilitat és extraordinàriament positiva. El que és desitjable és que hi hagi estudiants aquí que vagin a estudiar fora i que hi hagi estudiants de fora, també, que vinguin a estudiar en els nostres centres de recerca, i això ja passa. Afortunadament tenim centres de recerca que tenen prou renom i que tenen una cua de gent de fora que s'hi vol integrar per a poder-hi estudiar.

Ara bé, una altra cosa és que la gent surti perquè professionalment no hi ha sortides al país. Això és una altra cosa. I això està vinculat a la crisi econòmica i financera en què estem immersos. I això no és bo: que la gent *hagi* de sortir. Que surti –que pugui sortir– sí que és bo. Però que *hagi* de sortir perquè aquí no troba on es pugui desenvolupar, on pugui generar el valor afegit que pot generar amb la seva activitat quan ho pot fer fora... Això és una mica trist. Però no en té la culpa el sistema educatiu!

[▶] Vídeo

<http://youtu.be/veqKHK5C6Yw>

[YouTube]

[www] Idees clau

<http://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/coneix/actes-institucionals/llicons-inaugurals/2013-2014/idees/estranger/index.html>

J. Planella ■ Quin futur creus que li espera a la universitat? Pot deixar de ser una institució on els estudiants van a treure's un títol específic i concret, i arribar-se a convertir en una institució que els acompanya al llarg dels processos formatius de la seva vida?

J. Pagès ■ Sobre el futur de la universitat és complex opinar, i arriscat. Però m'atreveria a dir alguna cosa: jo penso que amb la irrupció de les comunicacions, l'onada demogràfica de què parlàvem, el fet de que la població demani o exigeixi nivells de formació cada vegada més elevats tensiona –com mai havia estat tensionat, des del meu punt de vista– el conjunt de sistemes d'ensenyament. I d'ensenyament superior en concret.

És a dir, en el moment en el qual entrem, que és el de la societat del coneixement o de la informació, el coneixement i la informació passen a ser molt importants. Molt. Tothom n'està convençut, d'això. I aleshores, és clar, el sistema que és dissenyat per a generar i per a transmetre aquest coneixement viu més pressió. I què pot passar? Només hi ha dues sortides: que sigui capaç de donar resposta o que no en sigui capaç. Si és capaç de donar resposta té un futur, jo diria, extraordinari perquè sempre l'ha tingut, però ara més perquè el tema propi –el *hardcore*, el nucli dur del món universitari– passa a ser al primer nivell d'importància per al futur de la nostra societat i tothom ho reconeix. Per això, qui sigui capaç de fer-ho, i fer-ho bé, té un futur molt clar i extraordinari. Però si no és capaç de fer-ho bé, també corre el risc que, com que és important –si no ho fos no passaria res, però sí que és important– no se li pot permetre que no ho faci bé i que no doni resposta i, per això, què pot passar? Simplement que sigui substituït.

Jo penso que el sistema educatiu, sobretot el sistema d'ensenyament superior, en aquests moments viu en una enorme tensió que no disminuirà en un futur immediat sinó que incrementarà; l'obligarà a adaptar-se i canviar per a marcar una mica el futur d'una societat que ja és molt diferent de la de, no fa cent anys, sinó vint anys.

Aquest és un repte extraordinari per a les institucions d'ensenyament superior, que, a més a més, tenen una inèrcia molt gran i canviar els costa perquè fa tants anys que duren que, tot i que han anat canviant, ho fan a un ritme relativament lent. Un ritme al qual estan acostumats a canviar que no sé si és suficient per a les exigències de futur de la nostra societat. I es corre el risc d'una certa substitució i, de fet, hi ha elements que posen de manifest aquest risc. És a dir, avui dia hi ha entitats amb poder econòmic suficient que tiren pel dret i creen els seus propis centres educatius i això no deixa de ser un element de substitució d'un model per un altre: uns centres que anomenem *universitats corporatives*, que n'hi ha, i que van experimentant al costat del sistema tradicional amb voluntat d'ocupar un espai, i si ho fan és perquè pensen que l'altre no està al nivell o no dona resposta a les necessitats que s'han de cobrir.

[▶] Vídeo

<http://youtu.be/BVvytWI-9k4>

[YouTube]

[www] Idees clau

<http://www.uoc.edu/portal/ca/universitat/coneix/actes-institucionals/llicons-inaugurals/2013-2014/idees/futur/index.html>

Jaume Pagès i Fita

Conseller delegat d'Universia

Va cursar estudis de magisteri a Girona, tot i que és en el camp de l'enginyeria industrial on ha desenvolupat la seva carrera acadèmica i professional. Doctor enginyer industrial i catedràtic d'Enginyeria de Sistemes i Automàtica de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC), durant vuit anys va ser vicerector d'aquesta universitat i posteriorment rector, durant vuit anys més (1994-2002). Del 2002 al 2004 fou delegat del Consorci Fòrum Universal de les Cultures - Barcelona 2004.

Des del 2005 és conseller delegat de la xarxa de col·laboració universitària Universia, des d'on té una visió privilegiada del món universitari i, en concret, de les universitats espanyoles i llatinoamericanes.

[[www](http://www.acup.cat/content/jaume-pages)] Currículum de Jaume Pagès a l'ACUP: <http://www.acup.cat/content/jaume-pages>

[www] Monogràfic sobre Jaume Pagès [elaborat per la Biblioteca de la UOC]:
<http://beta.biblioteca.uoc.edu/app/bibweb/?q=ca/recursos/recull/jaume-pag%C3%A8s-i-fita-lli%C3%A7%C3%B3-inaugural-2013-2014>

Jordi Planella Ribera

Director dels Estudis de Psicologia i Ciències de l'Educació de la UOC

Llicenciat en Pedagogia Sistemàtica i doctor en Pedagogia per la Universitat de Barcelona, és catedràtic de Pedagogia Social per la UOC.

[www] Currículum de Jordi Planella a Academia.edu:
<http://uoc.academia.edu/JORDIPLANELLA>

Contrapunt: un diàleg obert

Per enriquir el debat de la lliçó inaugural, Tíscar Lara, directora de comunicació de l'Escola de Organización Industrial (EOI), i Ramón Compañó, director de programes del Joint Research Centre - Institute for Prospective Technological Studies (JRC-IPTS) de la Comissió Europea, obren nous interrogants.

[?] Quines són les fortaleses de la universitat europea?

Ramón Compañó ■ Als Estats Units està molt institucionalitzat això de les universitats com a motor de generació de llocs de treball, *spin-offs*, que això en altres països europeus no necessàriament es fa així.

Potser el problema no és tant les universitats sinó que potser el problema, o el que ens falta en aquest moment, és un teixit industrial capaç d'absorbir tots els coneixements de les universitats que tenim en aquests moments.

[▶] **Vídeo** [en espanyol, YouTube]: <http://youtu.be/hxbiGNNhed8>

[?] Quin valor podria aportar la presencialitat a una universitat en línia?

Tíscar Lara ■ Una institució de formació en línia pot (...) reforçar aquesta labor que fa creant, participant, proposant activitats de trobada. Encara que siguin molt curtes, està comprovat que fan que la relació, que la comunitat que es construeix, tingui molta més cohesió i que l'experiència d'aprenentatge sigui molt més satisfactòria.

[▶] **Vídeo** [en espanyol, YouTube]: <http://youtu.be/skxqJJdcglc>

[?] Té sentit i futur la universitat tal com la coneixem avui dia?

Ramón Compañó ■ Sempre hi haurà universitats grans, petites, que competeixen, que no competeixen, que són complementàries, perquè al final, l'important no és tant la dimensió: és si són o no són capaces de preparar els estudiants per al que necessiten després.

[▶] **Vídeo** [en espanyol, YouTube]: <http://youtu.be/1AWsdjrEnM>

[?] Quines són les diferències en termes de transferència tecnològica a Europa?

Ramón Compañó ■ Cada país té el seu escenari i la seva interrelació a causa del passat que ha tingut i és una mica difícil comparar-los perquè no podem agafar les parts i comparar un país amb un altre sense saber com hem arribat a la situació que tenim.

Si el teixit industrial que tenim no té una capacitat d'absorció dels estudiants molt difícilment, encara que estiguem generant molts ensenyaments, molts estudiants bons, podran adaptar-se al que hi ha. És un compromís en el qual hem d'avançar entre tots: el govern, els governs –les comunitats autònomes–, d'una part, com a ens públics; les universitats i, evidentment, la societat i la indústria d'una altra part.

[▶] **Vídeo** [en espanyol, YouTube]: <http://youtu.be/fTPRqWMWEe8>

[?] Com poden les universitats oferir solucions globals i locals a la vegada?

Tíscar Lara ■ La clau és partir de les necessitats locals, conèixer-les i identificar-les. I fer-ho d'una manera participativa, col·laborativa, en un procés que sigui constructiu. No planificar des de l'oferta sinó planificar des de la demanda. I per a planificar des de la demanda necessites saber què necessiten aquestes comunitats locals per a pensar d'una manera global i actuar d'una manera local.

[▶] **Vídeo** [en espanyol, YouTube]: <http://youtu.be/3PcleP-CJ48>

[?] Quin és el paper d'universitats com la UOC en el futur del sistema universitari?

Ramón Compañó ■ Una societat en què estem en una fase de formació contínua evidentment és un mercat més propici per les *a distància* que per a les presencials, per motius obvis.

Crec que és bo que hi hagi una competència sana. Això forjarà d'una manera natural que cadascú ens replantegem com arribar a fer un model d'educació de qualitat (...). I no necessàriament pot haver-hi un model únic, sinó que els models que es puguin desenvolupar poden ser molt diferents.

[▶] **Vídeo** [en espanyol, YouTube]: <http://youtu.be/50heilqFO8s>

Índex de paraules

- aprenentatge, 3, 13, 17
 autonomia, 21
- Barcelona, 1, 16, 17, 26
 barreres idiomàtiques, 20
 batxillerat, 21
 Berkeley, 13
 bombolla universitària, 21
- canvis, 11, 13, 14, 15
 Catalunya, 6, 10, 11, 14, 16, 21, 26
 Compañó, Ramón, 27
 complicitat, 6, 20
 coneixement, 6, 12, 16, 17, 18, 24
 connivència, 6
 créixer, 20
 crisi, 9, 10, 12, 17, 23
 crítica, 9, 10, 11, 13, 16, 21
 cursos massius oberts
 MOOC, 17
- debilitats, 19
 diàleg, 3, 27
 Diploma d'Estudis Avançats
 DEA, 22, 23
 diversitat, 3, 10, 11, 14
 doctorat, 22, 23
- elit, 7, 8
 Espanya, 6, 9, 12, 23
 estranger, 10
 estudiants, 3, 7, 8, 9, 10, 14, 18, 19, 21,
 22, 23, 24
 Estudis de Psicologia i Ciències de
 l'Educació, 1, 3
 exili, 22
 experiència, 16, 17, 19
- fidelitzar, 19
 finançament, 8, 11
 formació al llarg de la vida, 3, 17
 forteses, 19, 27
 futur, 5, 8, 10, 12, 15, 18, 19, 20, 21, 22,
 24, 27, 28
- Girona, 16, 26
 Google, 18
- govern, 11, 15
 governança, 3, 14, 15
 Grau, Francesc Xavier, 11
 graus, 21
- Harvard, 8
 heterogeneïtat, 11, 14
- Illes Balears, 11
 inèrcia, 24
 infància, 13
 innovar, 15, 16
 Innoversia, 18
 inquietud, 14
 internacional, 19
- joventut, 10, 13
- Lara, Tíscar, 27
 llei, 11
 llibertat, 20, 21
 Llovet, Jordi, 9
- màster, 22
 model, 3, 10, 12, 22, 24
 Mozart, Wolfgang Amadeus, 21
- necessitats, 3, 8, 11, 13, 18, 25
- objectiu, 7, 13, 15
 ocupació, 19
 oportunitats, 3, 13, 20
- Pagès, Jaume, 1, 3, 26
 PISA, 6
 Planell, Josep A., 4
 Planella, Jordi, 1, 3, 26
 Plató, 10
 prestigi, 7, 9, 11, 20
 privat, 13
 privatització, 12
 professorat, 13, 18
 públic, 13
- qualitat, 13
- rànquing, 12

recerca, 16, 18, 23
rector, 3, 11, 14, 15, 26
reformes, 6
reptes, 3, 8, 14
retallades, 10

selectivitat, 21
sistema educatiu, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14,
18, 22, 23, 24
Stanford, 13

tecnologia, 20
territori, 11, 16
transferència, 6, 28

Universia, 3, 7, 17, 18, 26

universitat, 3, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 14, 15, 16,
17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 26, 27
universitat tradicional, 7
universitats corporatives, 24
universitats elitistes, 7
Universitat Oberta de Catalunya
UOC, 3, 5, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 26, 28

valor, 20, 23, 27

Xangai, 12
xarxa, 3, 26

Yale, 8

Citació recomanada

PAGÈS, Jaume (2013). «Present i futur de la universitat. Diàleg amb Jordi Planella.». A: *Lliçó inaugural del curs 2013-2014* [en línia]. UOC. [Data de consulta: dd/mm/aa].

<<http://www.uoc.edu/inaugural13/>>

Aquest text està subjecte –tret que s'indiqui el contrari– a la llicència Reconeixement – No comercial – Sense obres derivades 3.0 Espanya de Creative Commons. El podeu copiar, distribuir i comunicar públicament sempre que citeu l'autor del text i la institució que el publica (UOC). No feu ús comercial ni obres derivades. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>.